

70

COLOQUI NOU, CURIOS Y ENTRETENGUT,
 hon se referixen la explicació de les Dances, Mysteris,
 Agüiles, y altres coses exquisites, tocant à la gran
Festa del Corpus ques fa en Valencia,
 dignes de tot apreü.

INTERLOQUENTS.

Luch.

Blay.

Pau.

Un Notari.

Luch y Blay son dos Lauradors de les Montanyes, que deballaren à Valencia, pera veure la Festa del Corpus, lany proxim pasat; y encontranse la vespra del dit jorn à les set hores del matí, els dos, en la Plaza de la Seu, mirant les sis Roques, ò admirantse mirantles, susui lo que aquest páper contè; y avèntio llavors escrit, se dona à la publica llum ara en lo present any, pera futura memoria.

Luch.

Not pareix, *Blay*, que les Roques en sí causen magestad?

Blay. Per cert, *Luch*, quem estaria mirantles así dos anys; puix tinch per llèu un dellit de pensar en les Arcans Mysteris quelles enclouen, questich com à enagenat.

Luch. No farèm, *Blay* una cosa?

Anèmosne à un Advocat, y paguemli alló que sia, sols nos pose extèns y clar en un paper desta *Festa* circumstancies y senyals?

Puix yo sè que sil duèm

al poble, san de folgar.

Blay. Calla, *Luch*, no sies boig: pareixte que faltaràn así doscentes persones, que, si ho volèm preguntar, nos diràn lo que voldrèm, sens que intervinga Advocat? Ladonchs es mòlt dematí, deixa ques faza mes tart.

En aquest tèms aplegà Pau, també Laurador de les Montanyes, amic dels dos, y de altre poble.

Pau. Cavallers, Deu los beneixca.

L. y Bl. Bons jorns tingues, amic *Pau*.

Còm ho pases de salut?

Pau. Bè, à Deu gracies, mentje el pa. Y vostès, ab la familia?

Lu. y Bl. A ton servey bons estàm.

Pau. Pera ferme mil mercès, y poderme en tot manar.

Luc. y Bl. Y Casilda es troba bona? Còm en ta terra li và?

Pau. He! Així, així; cloch y piu, com les lloques y els pòlls fa.

Luch. Ques ha de fer; en est mon, may falten à tots afany!

Bl. Dons, *Pau*, què fas compliments? Posat la gorra en lo cap.

R. 22826

Núm. del Inventario

Núm. del Catàleg

Luch. Cobrit, Pau, no sies simple,
que puixes aixina està!

Pau. Homens, ara es convenenci,
y hui gran bojornèt fà;
mes nobstant, puix ho manèu,
forzòs obeir serà.

Luch. Diesme, Pau, tû à la Festa
has vengut á la Ciutat?

Pa. Si, amic Luch, tots los anys vinch,
y may della sò cansat.

Blay. Es cosa de admiraciò,
per cert y per veritat.

Pau. La Festa es digna de veure,
puix yo estich considerant,
quen Espanya, ni en lo Mon,
altra sen ha dencontrar.

Luch. De ques en tot molt preciosa,
ningù to podrà negar,
mes la Festa es tan cansada,
què nihà pera enfitar.

Blay. Luch, perquè parles això?
Ta suzuit algun cas,
ù de veeure estos prodigs,
has caygùt per sort malalt?

Luch. Malalt no, quedì aborrit,
y en vergonya lany pasat;
perque, Blay, si tú saberes
de la misa la mitat,
del chasco que yo tingù
altre tal jorn com demà;
si tinguèra yo mes punt,
no avia de aver tornat.

Pau. A Luch, per amor de Dèu
quem faces mercè en contar
eixe chasco, perquestich
balbùs en imaginar.

Blay. Per ta vida, Luch, que ho dies,
puix has posat en un fach
lenteniment, traumel dell,
mir aquel has atascat.

Luch. Dons, homens os ho dirè,

encara que de mal grat.
Yo vaig perdre les zabates,
questich de dirho afrontat.

Pau. Per llèu que yo tot me rich,
Luch, de eixa fragilitat.
Les zabates perdre un home?
Jesus, y que desbarat!

Blay. Yo un polldevì, y la corbata,
si que perdi en anys pasats;
mes zabates, còm pot ser?
Tù estaries, Luch, becant?

Luch. No becava, y ben despert
questaba, à fe de cristià.

Pau. Not cansas, Luch, que dormies,
no ho tens això que dubtar,
daltre modo les zabates
nos poden perdre, això es clar.

Blay. Tambè yo dich lo mateix,
puix nom se pot asentar
que Luch perdè les zabates,
ell nos vol embahucar.

Luc. Capte llèu què fort que ho prenen!
Oixquen lo modo, veràn
còm perdi yo les zabates,
y aixì es desenganyaràn.
Desitjòs deballa un home
pera el Corpus asi aball;
hià mòlts primors en Valencia,
que veeure, pera admirar,
puix crech tots en quatre mesos
nols podria registrar.

Tres jorns llavons de la Festa
del Corpus, que he nomenat,
jà và un home per Valencià
sense parar un instant;
à veeure els Borts, les Bordetes,
les Orades, los Orats,
los Malalts, ab les Malaltes,
y el Negrèt del Hospital:
del Patriarca al Colegi
và un home à veeure lo Drach:

Casa de Misericordia:
 Parroquies, Convènts, Mercat:
 Alameda, Ermita, Riu:
 lo Palau dit del Real:
 los cinch Pons, ab ses arcades:
 y altres prodigs semetjants;
 admirantse de tots ells,
 puix Valencia es un encant.
 Aplega el jorn del dit *Corpus*,
 que es de tots lo mes cansat
 porque nis mentja en quietut,
 ni un rato està sosegat:
 abobantse per la Bolta,
 mirant tot ladorn, y Altars,
 puix àlqui millor ho apanya
 premis dona la Ciutat:
 y pera mes adobarho,
 se sol un home calzar
 zabates noves dit jorn
 (así entra ara el meu cas)
 que de correr esta terra,
 per tot lo que he nomenat,
 sencontra un home aqueix jorn
 à esclata-cor rebentat.
 A les cinch de la vesprada
 (ò es avegades avans)
 solen arrancar les Roques:
 yo mavla retirat
 lany pasat, com os he dit,
 à un carrerò desviat
 de la Bolta, per llevarme
 les zabates, ques constant
 me donaven tanta pena,
 que crèch mestaba ofegant:
 llavors já sentí el roïdo
 de les Roques; veeu lo llanz:
 volguè martjar à mirarles,
 sense que yom recordàs
 de zabates, ni de res;
 après que avien pasat,
 tornè corrent à buscarles;

mes per cert que algun bergant
 me les avia llufrades;
 y així les perdí, amich Blay.

Blay. A Luch, y no tens vergonya
 de lo quens bas relatat?

Pau. Del modo que has referit
 lo chasco del teu fracàs,
 no dic les teues zabates,
 mil sen pedràn tots los anys,
 ara jam retracte yo
 de aver llavons ponderat,
 quem parexia imposible
 perdre les zabates, Blay.

Luc. Home, de chascos com estos,
 men han contat à grapats:
 les dones perden palmítor;
 à altres les solen tallar
 les coètes dels mantells;
 també altres perden los guants,
 puix los qui son Montanyesos,
 tenim per costum anar
 com à bobos per Valencia,
 y així ens anem desbobant.

En azò vinguè la Bolta de la proce-
sò, ab sos Mysteris, Dances y altres
coses, y acostanse els tres à veurela;
mudaren de conversació. En acabant
de pasar divisarèn un Notari en un
cantò de la Plaza de la Seu, que
tenint un roglèt de Llauradors, pa-
reixia que parlaba sobre lo que Luch
volia saber del Advocat, y diguè
Blay.

Blay. A Luch, veeus aquell Notari,
 com està allí relatat
 lo que volies sab r
 llavons qué Pau aplegàs?
 Acostèmse els tres à ell,
 que li ham de fer explicar
 moltes coses de la Festa,
 que gustoses nos seràn.

Pau, y Luch. Ahem, Blay, no perdam temps.

Blay. Deu lo quart, Senyor galan.

Not. També á vostés, Cavallers.

Tenep algo què manar?

Blay. Servirlo sol desitjem.

Nons faria caritat

de dirnos, aquestes coses,

què poden significar?

Puix ham quedat aturdits

deste bullici tan gran,

que ara mateix fent la Bolta

per esta Plaza ha pasat;

y es cert questes antigualles

que conserva la Ciutat,

t'indràn significació,

puix devades no ho faràn.

Not. Amichs, això es cosa llarga,

y no tan sols vol espay,

si que eixe assumpt en lo vers

nos podrà mòlt bè expresar,

puix per millor ref rirho,

en prosa avià de anar.

Luch. No Senyor, no ho dia en brosa,

fazans lo gust lèt y clar.

Not. Cavaller, vostè no entèn

de vers, ni prosa, azò es clar:

yo bè sè lo quem he dit,

perque pera esmenusar

eixes coses arreglades,

la prosa tè més alvans.

Blay. Senyor, per damunt, damunt,

si vostè vol pot anar,

que Luch es mòlt replicò,

y tè el geni un poch estrany.

Not. Dons si aixina sa contenten,

breument ho dirè en un tant;

ola, y no serè tan breu,

perque hià mòlt que notar;

y puix desitjen saberho,

comenseme à preguntar.

Luch. Dons en sa bona llicència,

à mi maurà de tocar.

Eixes Dances, los Mysteris,

que hui van per la Ciutat,

y els Cavallèts que en la Bolta

de la Prosesò han pasat,

vol dir lo que signifiquen?

puix li restarè obligat.

Not. Encara li vull dir mes

de lo quem ha demanat,

puix llavòns tè de saber.

Lo Pontifice Urbà Quart,

quen lany mil docens sixanta

y quatre, estava ocupant

la Cadira de Sanct Pere,

en tota Espanya manà

celebrar esta gran Festa

del Corpus; com es ben clar;

y el cas pera instituir-la

oixquemlo, ques singular.

Zuzul poch's anys, primer

de obtindre el Pontificat,

governant lo Rey En Jaume,

Conquistador afamat,

la Corona de Aragò;

que entraben sis Capitans

pera donarlos batalla

als Moros Mahometans,

en lo Regne de Valencia,

y ells com à bons fells Cristians,

vollèn rebre primer

lo Sacrament del Altar.

En lo terme de Luchènt,

Misa estaben celebrant,

y consagrades les Hosties

pera aver de combregar,

acudirent de repent

una multitud de Alarbs,

y als Capitans fone precis

la Comunió dilatar:

presentaren la batalla:

lo Sacerdot mentres tant
 entrels Corporals les Formes
 Consagiades và posar,
 y entre unes penyes del mont
 les volgè depositar.
 Venzudajà la batalla,
 per los sempre invicts cristians,
 tantost anà el Sacerdot
 hon les formes amagà,
 pera traure aquell tesor,
 y trobà que als Corporals
 savien unit les Hosties;
 y estos son los Corporals
 de Daroca, en Aragó,
 per tot lo Mon nomenats.
 Tinguè noticia de azò
 lo dit Pontifice Urbà;
 com de moltes circumstancies
 à dest tenor relevants,
 queo altres parts suzulren;
 motui just pera manar
 la Festa de Corpus Christi
 en la Espanya celebrar,
 ó en lo restant de la Esglesia
 ab pompa y solemnitat.
 Y deu així exicutarse,
 per Divina voluntat;
 puix encara que volguè
 Christ Senyor nostre amostrear
 en tots los altres mysteris
 dolorosos que pasà
 en la seua sancta vida,
 pobrea y humilitat,
 fonch aquest del Sacrament
 ab grandea y magestat.
 Y ja que aquesta noticia
 prou ben curiosa he donat,
 passaré à explicar les altres
 que vostè ma preguntat.
 Les Dances, primerament,
 son pera mes expresár

lo delit daques gran jorn,
 perques de les principals
 Festes de goig, que la Esglesia
 nos celebra tots los anys.
 Ademès dazò simita
 al Propheta Davit, quant
 la Caixa del Testament
 ell anava acompanyant,
 fentli música en sa arpa,
 puix també anava trinant,
 y casi tot Israel,
 de goig, y festa saltant,
 sonant citres, è instruments
 de moltes diversitats,
 finsa bastonets també.
 llavors anaven tocant;
 com així es veeu en les Dances,
 lo que he dit ben expresat.
Luch. Blay dehon ha eixit aquest home?
 Mahay! si sen vinguera allà
 al nostre poble, el fariem
 mestre de schola al instant!
Blay. Luch, ou, y calla, que après
 vindrà el nostre conversar.
 En Valencia destos homens
 nencontraràs à milliar.
Luch. Senyor, y de la Degolla,
 nons fà mercè de contar?
Not. La Degolla es un Mysteri,
 quens està manifestant
 la Adoració dels tres Reys,
 quant per colrer, y adorar
 en Bèthleem lo nat Jesus,
 daquella stela guiats,
 amaren desde el Orient,
 ab camells ben adornats;
 y els cavallets no hià dubte
 que serien dels Criats.
 Aquets Reys foren aquells
 que Balaam prophetà;
 y el nom de eascù de ells,

Gaspar, Melchior, Balthasar.

Lo Gaspar *Incens* duguè,

Or, lo Melchior presentà,

lo Balthasar feu la oferta

en *Mirra* que và donar.

Com à Dèu, *Incens* portaren;

Mirra, como à Home mortal,

y *Or*, com à Rey. Amichs meus,

estes noticies son grans,

y bè poden decorarles,

puix son digns de apreiar.

Pau. Per llèu que oint destes coses,

mestaria sens mentjar.

Senyor, valen un Perù

les noticies quens ha dat

en la *Degolla*; per cert

questich de vostè engisat.

Not. Encara en aquest *Mysteri*

tinch mes coses quexplicar.

Pau. Dens, sostè ens vol fer gust,

nos dexarà mòlt ufans.

Not. La *Verge* quen la *Burrèta*

và, en lo bon *Jesus* al braz,

sabrán la fuyta es de *Egypte*,

que *María*, y *Josep Cast*

feren, guardant á son fill

de *Herodes* que era indignat.

Així mateix seixecuta

la *Degolla*, com pasà,

per zò van equells *Ninots*

ab gavinèts sanchguinats;

Mares en creaturetes,

que *Herodes* aixi ho manà;

puix de tot lo seu *Imperi*

feu los infants degollar.

Luch Per llèu, y que llagonada

se li perdè en aquell cap!

Còm seria bon *Potostes*,

eixe *Herodes* malfatà!

Blay. A *Luch*, así es calla y ou.

Senyor, pase vostè avant.

y armes de tota presència,

perque *Luch* es un orat.

Not. Laltre *Mysteri*, que diuen

de *Sanct Christophol*, sabrán

quest quant lo *Sanct* daquell riu

sobre sos muscles salvà

tanta gent, que finsa à *Christ*

vinguè una volta à pasar.

La palma que à *Sanct Christophol*

li han vist en la seua mà,

significa aquella vara

que, quant lo *Sanct* predicant

estava en terra de *Licia*,

pera mes manifestar

ser veritat lo que dia,

en terra la và clavar;

llavors fonch quant reverdi

fulles, flors, y fruts llanzant;

per hen molts se convertiren,

veent tal prodig al instant.

Luch. Un pensament riallòs,

ara ma vengut al cap.

Quant và quest home es pensaba

nos avía dencontrar,

yjà duya decorades

este coses que ha parlat?

Lo que dich no farà falta,

ni tens que dubtaro, *Blay*.

Blay. *Luch*, finsa mes no poder,

certament ruch tas tornat!

Home, no sies macèta,

dèixanso tot escoltar!

Pau. Dons yo també en sa llicencia

vull ma cosa preguntar:

nom dirà vostè, Senyor,

les tres *Aligues* que van

demà per la *Procesò*,

aquells Senyors dels *Cirials*,

Bou, *Mula*, y el *Angel Bobo*,

(així ho diuen, crech no es tal)

tot azò què significa;

puix son misteri tindrà?

Not. Lo Bou, Mula, y Angel Bobo,
 Senyor meu això es molt fals,
 y un home com bostè en barbes
 que això ignore, pareix mal;
 puix no es Bou, Mula, ni Angel,
 si tres dels quatre Animals
 que Joan en la *Apocalypsi*
 visiblement divisà:
 Lo hu en forma de Lledò,
 laltre de Becerro, es clar,
 laltre en la cara de Home;
 y laltre à Aguila semblant,
 ab ales cascù dels quatre,
 com si fosen uns pardals;
 quen los quatre Evangelistes,
 estàn els symbolisats;
 puix son, si volen saberho,
 Marco, Lluc, Matheu, y Joan.
 Les Agüles representen
 lo Evangelí de Sanct Joan,
 puix lo *In principio erat Verbum*
 se llig en elles ben clar;
 y la gran en la diadema
Joanes porta estampat.
 Lavors Joan també và veure
 à aquells vint y quatre Ancians,
 quen tronos, ab ses coronas,
 estaven vestits de blanch;
 que son los que enans vostè
 ma preguntat dels Cirials.
 Y en fi pera que coneguen
 que tot lo mes singular
 de la Prosesò vull dir,
 encara que sols de pas,
 també tenen de saber:
 quen dita Prosesò và
 Tobles lo jove, y lo Angel
 Sanct Raphel al seu costat,
 ques quant anant à casarse,
 dit Angel lacompanyà;

y à la primera Jornada,
 al riu Tigris aplegant,
 se volguè llavar los peus:
 y amaneixent un peix gran,
 li feu por: puix pareixia
 que sel volia tragar;
 li diu lo Angel animantlo,
 que bè el podia agarrar
 (y este es lo peix que vòstès
 li voran dur baix del braz)
 com aixi en efecte ho fèu,
 y també per son manat
 li traguè cor, fel, y fege,
 puix ho avia de cremar,
 que era pera certa cosa,
 que nom toca declarar,
 puix es lo assumpt molt llarguèt,
 y asi sols yo estich de pas.
 Tambè voràn quatre Cegos
 que van instruments sonant;
 significa lo de la arpa,
 David; y els altres restans
 los demès, que quant la *Caixa*
del Testament, que he dit dalt,
 anaven ab instruments
 fent música sens parar,
 quel ser Cegos es costum,
 mes no per cosa especial.
 Tambè en dita Prosesò
 vàn los Musicchs adornats
 en aquelles tunicelles,
 y ab uns bastons en la mà
 signifiquen los Levites,
 que azò tot alusió fà
 à la *Caixa* que David
 ab grandèa accompanyà;
 los Capellans van en capes,
 pera mes solemnitat;
 y molts altres ab bastons,
 vàn à la gent avisant,
 à uns ques lleven les cofies

à altares los barrèts del cap,
 cuidant de que sagenollen,
 pera que tots humillats
 adoren lo Sacrament,
 que ho fan com à bons Cristians.
 Lo cert es que aquesta Festa
 de Valencia la ciutat
 la celebra ab tanta pompa
 com altra es puixa encontrar.
 Y en est estat, sils pareix,
 deixarem azò à una part;
 puix ja yo nom puc detindre,
 perque tinc que fer, y es tart.

Tots. Senyor, humilment les gracies
 junst tots los tres li donàm,
 y si en algo li som bons,
 nons escuse demplear.

Not. Quedense en Deu, Cavallèrs.

Tots. Y à vostè el quart de tot mal.

Pau. Eucantat estich per lleu,
 de lo que el home ha parlat!
 Ell te gran despedidera,
 y molta lletra en lo cap!

Luch. Homens, yo com ho pensava
 quell diria la mitat.

Blay. Yo sì, enlhora conegui
 que tenia traza y tall
 de ben curiòs, perque viu
 layre gran que començà.

Pau. Ara và, yo en sa llicencia,
 men vull anar al hostal,
 à donar una pasada,
 y veure als me is animals.

Lu. y Bl. A Deu Pau, à la vesprada
 asi ens post vindre à buscar,
 quedarèm à veure el Acte,
 y com tirèn à grapats
 les mesures dels confits;
 y acudixen galandrans,

peixcadors del ayre, ò bol,
 que mouen bulleta gran.

P. Dons molt bè està, asi ens vorem.

Luc y Bl. Ves en bonhora, amich Pau,

Blay. Dons, y ara, Luch, què farem?

Luch. Yo men baig cap al Mercat
 à comprar una capada
 de cirèrs, puix tinc fam.

Blay. A Luch, tñ has perdut lo seny?

Això no ho diria un falt.

Qué vols morirte en Valencia?

Fes deixes burles, voràs.

Luch. Blay, à la gent llauradora,
 eixes coses nos fan mal.

Home hia dels desta horta

que tal jorn com es demà

en un pati de una casa,

quatre buchs sen sol menjar,

y en apres un barral daygua

de neu, que les fa nadar.

Blay. Yo vinch bè, Luch, à daixò,
 mes guardarse bo serà.

Si vols vindre à un bodegò,

allí estich determinat

de menchar huit racionètes,

mes fruita non vull tastar.

Luch. Dons anem al bodegò,
 perque yo estich badallant;
 si hia una cabezolèta

de bou, la tinch de comprar.

Blay. Eixa es la teua menjada,
 tot lo del bou tentra en grat.

Luch. Dons, home, què vols que dia;

si tinch ganes de emborrar;

la fam es casi locura,

quel fa à hu desvarietjar.

Anèm, Blay, à la mentjusa.

Blay. Toca, Luch, à en avant.

FI.